

Pericopa VaYera - „Și adu-l acolo ardere-de-tot (jertfă)” [anul 5783]

„I-l pe fiul tău, pe singurul tău (fiu), pe care-l iubești, pe Ițhak, și pleacă spre ținutul Moria, și adu-l acolo ardere-de-tot, pe unul din munți, pe care ți-l voi spune” (Geneza 22:2). Așa începe unul din cele mai renumite povești din Tora, însă care este și unul din cele mai problematice din punct de vedere moral.

Dintr-o citire simplă se înțelege că lui Avraham i s-a cerut să dovedească faptul că dragostea lui față de Dumnezeu este totală. El va dovedi acest lucru prin dispunerea lui de a jertfi pe singurul fiu, pe care a așteptat toată viața ca fiul să se nască.

De ce oare Dumnezeu trebuie să-l „încerce” pe Avraham când El știe mai bine ca oricine ceea ce are pe inimă. Rambam ne dă răspunsul că într-adevăr Dumnezeu nu are nevoie de dovezi; experiența a fost merită oamenilor - ca acest fapt să fie model tuturor generațiilor, cât de mare poate fi teama și iubirea lui Dumnezeu.

Ca să înțelegem mai bine povestea jertfirii lui Ițhak, trebuie să înțelegem că o mare parte din Tora și mai ales cartea Geneza este un manifest contra obiceiurilor păgâne din vremea aceea. În viziunea Toraei ele nu sunt umane și nici morale. Înaintea apariției primelor orașe și primelor civilizații, unitatea socială și religioasă de bază era familia. Orice familie avea zeii ei, iar printre ei erau spiritele părinților familiei, care aduceau jertfe pentru ei și de la ei se așteptau la apărare. Autoritatea capului familiei era totală. Viața și moartea soției și copiilor erau în mâinile sale. Odată cu moartea sa, această autoritate trecea întotdeauna la primul născut. Însă până atunci, băieții erau socotiți proprietatea tatălui mai mult decât erau văzuți ca ființe umane. Acest principiu s-a păstrat chiar și după perioada Tanachului, după cum o cunoaștem din regula romană de drept „Patria potestas”.

Toraua este contra acestor principii. În Tora nu există ofrande pentru părinții morți, iar apelarea la ei este complet interzisă.

Este foarte interesant, că în poveștile străvechi din Tora, primul născut nu-l moștenește pe tată. Moștenitorul lui Avraham nu este Ismail, primul născut, ci Ițhak, iar moștenitorul acestuia nu este Esav ci Iakov. Moștenitorul lui Iakov la conducere nu este Reuven, primul născut, ci Levi la *cehuna* (preoție), partea religioasă și Iuda la împărăție.

Principiul din viața lui Ițhak de la naștere și până la jertfă este inversul principiului că băiatul este proprietatea tatălui. Hana (Ana), mama lui Șmuel (Samuel) spune lucrurile acestea clar după ce se naște fiul: „Pentru băiatul acesta mă rugam ca Adonai să-mi îndeplinească cererea pe care i-o făceam. De aceea și eu i l-am dăruit lui Adonai toate zilele în care el va fi dăruit” (1Samuel 1:27-28). Aceste versete explică mesajul divin când Avraham ia cuțitul în mână: „Să nu-ți întinzi mâna asupra băiatului și să nu-i faci nimic, căci acum știi că te temi de Dumnezeu, întrucât nu l-ai cruțat pe fiul tău, pe singurul tău fiu, pentru mine” (Geneza 22:12). Ultimele cuvinte se repetă și în versetul 16. Încercarea lui Avraham nu a fost ca el să-și jertfească fiul, ci ca el să-i dea lui Dumnezeu.

Acest principiu se repetă și în cartea Exodului. Faraonul a poruncit de două ori să fie omorâți toți primii născuți

băieți ai evreilor: o dată când s-a născut Moșe și a fost ascuns, iar a doua oară în noaptea Plăgii primului născut, când primii născuți evrei au fost salvați: „Să-mi dăruiești pe orice întâi născut, pe cel care deschide pânțelele dintre fiii lui Israel, dintre oameni și dintre dobitoace, **el este al meu**” (Exod 13:2). Primii născuți erau desemnați la început să fie cohanim care să-l slujească pe Dumnezeu. După păcatul vițelului de aur, această chemare a fost trecută la fiii lui Aharon. O rămășiță al acestui obicei se află în ritualul de „pidyon haben” פדיון הבן.

Când Dumnezeu i-a poruncit lui Avraham să-și sacrifice fiul, El nu a cerut o jertfă umană, ci cu totul altceva. El a vrut ca Avraham să renunțe să fie proprietarul fiului său. El a vrut să inițieze un principiu halachatic de bază care nu poate fi negat: **copiii nu aparțin părinților**.

O mică atenționare către cititori: acest act unic în Tanach de jertfă umană ridică multe probleme de morală care sunt discutate de-a lungul anilor. Am adus aici dintre ele unul mic.

De această problemă s-a ocupat în mod deosebit înțeleptul contemporan care s-a stins din viață recent, Rabinul Lord Jonathan Saks. Articolul conține unele din gândirile lui.